

Сергій Волошин, економіст Ради вивчення продуктивних сил НАН України опублікував у "Вітчизні" за 1996 рік перелік національностей, які живуть на території України. Наводяться дані останнього офіційного перепису населення, який провадився у 1989 році.

1. Українці 37 419 053	33. Таджики 4 447	65. Карачевці 342	97. Англіїці 58
2. Росіяни 11 355 582	34. Естонці 4 208	66. Ногайці 331	98. Євреї грузинські 56
3. Євреї 486 326	35. Комі 3 959	67. Італійці 316	99. Коряки 52
4. Білоруси 440 045	36. Туркмени 3 389	68. Хаяха-монголи 315	100. Белуджі 45
5. Молдавани 324 525	37. Албанці 3 343	69. Хакаси 299	101. Голландці 43
6. Болгари 233 800	38. Ассирійці 2 759	70. Каракалпаки 273	102. Нанайці 39
7. Поляки 219 179	39. Аверці 2 677	71. Турки 262	103. Мансі 37
8. Угорці 163 111	40. Киргизи 2 297	72. Тати 248	104. Чуванці 35
9. Румуни 134 825	41. Карели 2 276	73. Балкарці 244	105. Алеути 25
10. Греки 98 594	42. Комі-пермяки 2 146	74. Курди 238	106. Удегейці 24
11. Татари 86 875	43. Чеченці 1 844	75. Перси 228	107. Японці 23
12. Вірмени 54 200	44. Даргинці 1 550	76. Ненці 204	108. Чукчі 22
13. Цигани 47 917	45. Караїми 1 404	77. Уйгури 194	109. Орочи 19
14. Кримські татари 46 807	46. Араби 1 240	78. Долгани 182	110. Саамі 19
15. Німці 37 849	47. Фіни 1 086	79. Народи Індії і Пакистану 175	111. Ульчі 13
16. Азербайджанці 36 961	48. Лакці 1 033	80. Венси 169	112. Американці 11
17. Гагаузи 31 967	49. Абзахи 990	81. Французи 168	113. Селькути 11
18. Грузини 23 540	50. Кабардинці 959	82. Хорвати 156	114. Талиші 11
19. Чуваші 20 395	51. Табосарени 932	83. Алтайці 150	115. Негадальці 10
20. Узбеки 20 333	52. Кумики 868	84. Дунгани 140	116. Нивхи 10
21. Мордвини 19 332	53. Буряти 849	85. Євреї гірські 136	117. Іжорці 9
22. Литовці 11 278	54. Іспанці 729	86. Абазини 113	118. Кети 8
23. Казахи 10 505	55. Адигейці 688	87. Евенки 111	119. Ліви 6
24. Чехи 9 122	56. Китайці 679	88. Євреї середньоазіатські 110	120. Тофалари 3
25. Корейці 8 669	57. Серби 637	89. Удини 109	121. Ескімоси 3
26. Удмурти 8 583	58. Калмики 635	90. Тувинці 94	122. Юкагири 3
27. Словаки 7 943	59. Якути 619	91. Ханти 91	123. Ітельмени 2
28. Башкирці 7 402	60. Кубінці 520	92. Агулі 78	124. Орочи 2
29. Марійці 7 368	61. В'єтнамці 472	93. Рутульці 75	125. Евени 1
30. Латвійці 7 142	62. Інгуші 466	94. Шорці 68	126. Нганасани 1
31. Осетини 6 345	63. Черкеси 447	95. Австрійці 64	
32. Лезгини 4 810	64. Афганці 360	96. Уахури 62	

Після арешту А. Бродія новим прем'єр-міністром чехословацький уряд призначив А. Волошина - лідера українського напрямку в краї. Він у присутності міністра Е. Бачинського, чеського генерала О. Сватека і віцегубернатора краю О. Бескида склав присягу на вірність Чехословацькій республіці. У виголошеній 26 жовтня 1938 р. промові А. Волошин заявив, що забезпечить "народом Підкарпатської Русі

цями, зокрема в Галичині, як захлик до допомоги. Почалися масові демонстрації у Львові, Станіславі, Коломиї. Були зафіксовані перші нелегальні переходи кордону.

28 жовтня 1938 р. "Нова свобода" опублікувала звернення Української Народної Ради "Український народ Підкарпаття!", в якому відзначалось: "Події останніх днів тривоого виповнили наші серця. Наші вороги хотіли край

їнець-русин, мужчина чи жінка, старий чи молодий, повинен приступити до будови нашої молодого держави.

Браття і сестри! Всі до праці! Помагайте собі й Бог нам допоможе!"

А. Волошин сформував новий уряд виключно з представників українського напрямку. Виняток становив, хіба-що, Е. Бачинський. Це викликало велике незадоволення

Микола Вегеш

Августин Волошин: *Зміна орієнтацій*

їх культурні, національні та господарські здобутки...без різниці національної та релігійної". 27 жовтня в газеті "Нова свобода" було опубліковано звернення Української Народної Ради "До усіх українців по цілому світі! До всіх українських партій, організацій, груп, товариств в Галичині, Буковині, Бессарабії, Наддніпрянської України, Канаді, Сполучених Штатів Америки і взагалі до українців, де б вони не проживали", яке свідчило про чітку українську спрямованість уряду А. Волошина: "Ми віримо, - говорився у зверненні, - що великий 50 мільйоновий український народ підійме й надалі своє велике слово і не допустить, щоб наші віковічні вороги накладали на нас пута, знов садили нас в тюрми". Це звернення було розцінене україн-

наш розшматувати, наложити на нас знову ярмо неволі. Зрадники та плачені слуги наших ворогів сіяли між народом розбрат і незгоду. Старалися порушити спокій і викликати замішання. Та Боже Провідання не допустило до цього. Правда наша не вмерла, не загинула. По краю рознеслась радісна вістка, що влада на Підкарпатті передана до рук людей, які не лише що походять з того народу, але які ніколи його не зрадили, ніколи не служили чужим, а все своє життя й працю присвятили своєму народові. Доля нашого народу на Підкарпатті передана до рук Батька нашого національного відродження Августина Волошина... Ми всі повинні відкинути свої особисті справи й порахунки та зо всіх сил іти на поміч нашій владі. Кожний укра-

серед представників протилежного напрямку в краї та за його межами. Секретар АЗС в Пряшеві В. Данча у листі до А. Волошина висловив сумнів про можливість спільних дій двох напрямів. Відповідь Волошина була однозначною: "Ми хочемо в згоді жити і з тими людьми - членами нашого народу, що голосять себе до руського табору, коли вони думають це щиро, значить, коли вони почувають себе щирими слов'янами. Але з людьми, що під покришкою руськості хочуть приключити нас до Мадярщини й агітують за тим приключенням явно, або через так зв. плебісцит, не хочемо мати нічого спільного". Волошин закликав до співробітництва представників русофільства, але його заклик мав дещо декларативний зміст. Не маючи своїх людей у

складі уряду, русофіли на запропоноване співробітництво не погодились. Вважаємо, що повне відвернення Волошина на практиці від такого масового напрямку, яким був русофільський, було неоправданим і помилковим. Замість того, щоб прийняти компромісне рішення, прем'єр-міністр посилив проти себе опозицію. Українська діаспора в США і Канаді теж неоднозначно віднеслася до призначення А. Волошина прем'єр-міністром та тієї політики, яку проводив його кабінет.

Політична ситуація в краї різко ускладнилась після рішення арбітражної комісії у Відні 2 листопада 1938 р. На користь Угорщини була передана територія площею 1700 км кв., на якій проживало 194 000 населення. Негативним було і те, що на окупованій Угорщиною території залишилося майже 40 000 українців, тобто тих, на кого міг опиратися уряд А. Волошина. На думку американського історика, уродженця Закарпаття, П. Стерча, "Чітко й Рібентроп своїм рішенням з 2 листопада 1938 р. в Відні нарушили етнографічний принцип, бо віддали Мадярщині два міста, тобто Ужгород і Мукачів з релятивною більшістю українського населення, як також 13 сіл з абсолютною більшістю українського населення, з-поміж яких у чотирьох селах мадяри не становили ані одного відсотка населення. Крім того віддано Мадярщині чотири села з релятивною більшістю українського населення". Внаслідок арбітражу від Закарпаття передали Угорщині "не лише райони з угорським населенням, але...й відрізали всю рівнину, а залишили тільки голодуючу Верховину". Відразу після рішень арбітражної комісії угорський полковник Невицький почав запевняти Волошина, що "немає змислу йти проти Мадярщині".

Уже з перших днів свого прем'єрства А. Волошин почав орієнтуватися на Німеччину - єдину велику країну, яка обіцяла йому своє покровительство. Станом на 13 лютого 1939 р. німецька національна меншість в краї становила 8714, або 1,60% населення. Волошин все робив для того, щоб німецьке населення не відчувало ніяких проблем. Він навіть видав розпорядження, згідно з яким "всім громадянам німецької народності без огляду на їх державну приналежність дозволено організуватися в "Німецькій партії" по засадам національно-соціалістичним й організувати всі у цій партії звиклі партійні органи, якож і носити відзнаки і прапори з гаковим хрестом". Інженер Ернест Ольдофреді, як пред-

ставник німецької національної меншості, 27 січня 1939 р. був включений до списку послів майбутнього українського парламенту Закарпаття.

Для того, щоб тримати під своїм контролем розвиток політичних подій в краї, до Хуста був призначений консулом німецький дипломат Гамількар Гофман. А. Волошин сподівався, що "його прихід до нас не є якась подорож з цікавості, але є студійною дорогою, яка буде мати свої конкретні наслідки для нашого краю, для нашого народу і для дальшої політики Німеччини супроти нас... Перші наслідки сих відвідин вже бачимо".

Які ж "конкретні наслідки" мав на увазі А. Волошин? Закарпатцям було дозволено виїжджати на заробітки в Німеччину, що в деякій мірі, зменшило безробіття. Уряд Волошина так захопився цією пропозицією, що навіть 6 березня 1939 р., тобто за 8 днів до окупації краю угорськими військами, вирішував питання про виготовлення 10 тисяч закордонних паспортів. Наївно вірячи гітлерівським обіцянкам про допомогу, А. Волошин просив Г. Гофмана "передати...славному вождеві німецького народу... нашу щиру подяку і сердечний привіт". У "Маніфесті"; прийнятому 17 листопада 1938 р. відразу після завершення Віденського арбітражу, А. Волошин впевнено заявляв: "Великі держави Німеччина, Італія, Англія та Франція забезпечили непорушність нових наших кордонів, а Польща й Мадярщина визнали їх та гарантують перед великими державами невторчання до наших внутрішніх справ".

Із вищенаведеного можна зробити висновок, що уряд, очолюваний А. Волошином, чітко притримувався пронимецької орієнтації, переслідуючи при цьому єдину мету: зберегти територіальну цілість краю, захистити його населення від агресії гортистської Угорщини. Крім міжнародного фактору у проведенні Волошином такої політики певну роль відіграла українська націоналістична еміграція. Вона постійно вносила свої поради, зауваження. Наприклад, 25 жовтня 1938 р. Організація Українського Вільного Козацтва, очолювана полковником І. Полтавцем - Остриницею, що знаходилася у Франції, писала в листі до Волошина: "Гадаємо, що перестанете плекати стару невдалу московсько-антантську політику, а станете на шлях добросусідського порозуміння з Німеччиною". Що стосується названої організації, то наприкінці 30-х років вона переродилася в невелику націонал-соціалістичну групу, повністю прийнявши фашистську ідеологію і практику. Сучасний зарубіжний дослідник В. Косик вважає, що організація, очолювана І. Полтавцем-Остриницею, була нечисельною і, фактично, не мала жодного контакту з націоналістичними організаціями України. Не дивно, що А. Волошин на листа полковника не відповів. Певну роль у зближенні уряду А. Волошина з Німеччиною також відіграли керівні чини ОУН. Ця організація бачила в Німеччині рятівника Галичини від польського панування. Саме на їх прохання в краї з'явилися військові радники, які спричинилися до формування місцевих збройних сил.

Далі буде

Собор Святої Софії Київської відкриває таємниці

Святософійський собор у Києві відомий цілому світові як унікальна пам'ятка історії та архітектури XI ст. На стінах собору від тих далеких часів дійшло три тисячі квадратних метрів фресок (було ж їх - 6 тисяч) і 260 тисяч квадратних метрів мозаїк (було - 640 тис. м. кв.).

Б.К: Тривалий час науковці перебували під впливом історичних стереотипів, і сприймали їх як абсолютні істини. Один з таких стереотипів з'явився майже одночасно з храмом, і ось уже майже тисячу років запевняє всіх, що Святософійський собор будував Ярослав Мудрий - син великого князя Володими-

ра Хрестителя, онук мудрої княгині Ольги. Але ж ця інформація прийшла до нас через літописи, а ті літописи писали "майстри слова" доби Ярославового князювання. І, на думку багатьох сучасних істориків, "рукою літописців водили політичні пристрасті та інтереси".

Тим часом, літописні зводили дення) часів будівництва і співвідносять це будівництво з рідом християнізації Русі, серією епохою Володимира. А митрополит Іларіон підкреслює ("Слова о Законі і Благодаті"), що Ярослав закінчив святу справу, як Соломон Давидову справу спорудження Храму Іерусалімського. Інший сучасний